

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Strategia UE mająca na celu wykorzystanie potencjału energii z morskich źródeł odnawialnych na rzecz neutralnej dla klimatu przyszłości”

[COM(2020) 741 final]

(2021/C 286/26)

Sprawozdawca: **Marcin Wiesław NOWACKI**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 24.2.2021
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego
Data przyjęcia przez sekcję	14.4.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	27.4.2021
Sesja plenarna nr	560
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	239/1/4

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje przedstawienie tej strategii, mającej na celu wykorzystanie potencjału energii z morskich źródeł odnawialnych na rzecz neutralnej dla klimatu przyszłości.

1.2. EKES z zadowoleniem przyjmuje propozycje uwzględnienia celów rozwoju energii z morskich źródeł odnawialnych przy opracowywaniu krajowych i regionalnych planów zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich.

1.3. EKES uważa, że strategia powinna zawierać wyliczenia dotyczące przyczynienia się energetyki wiatrowej do celu redukcji emisji gazów cieplarnianych do poziomu zera netto w 2050 r.

1.4. Komitet pozytywnie ocenia stwierdzenie, że dobrze uregulowany rynek energii powinien zapewniać właściwe sygnały inwestycyjne. W ocenie Komitetu przewidywalne i stabilne otoczenie regulacyjne ma kluczową rolę dla rozwoju morskiej energetyki wiatrowej

1.5. Z uwagi na pewne cechy, takie jak głębokość i bliskość innych krajów, EKES zauważa, że realizacja projektów hybrydowych jest możliwa jedynie na Morzu Północnym i Morzu Bałtyckim. Ponadto, biorąc pod uwagę zakładane tempo rozwoju, EKES ocenia, iż w pierwszej kolejności działania unijne i krajowe powinny być nastawione na uwolnienie potencjału najbardziej zaawansowanych projektów, których przyłączenie do krajowego systemu elektroenergetycznego jest planowane w formie radialnej.

1.6. EKES wyraża rozczarowanie zdawkowym sposobem, w jaki strategia odnosi się do kwestii recyklingu zużytych turbin wiatrowych, i zaleca Komisji zwrócenie należytej uwagi na kwestię kosztów likwidacji. EKES pragnie podkreślić, że czysta energia ma przyczynić się do poprawy nie tylko jakości powietrza w lokalnym otoczeniu, ale całego środowiska i klimatu.

1.7. EKES z uznaniem odnosi się do określenia potencjałów dla Morza Północnego, Morza Bałtyckiego, Morza Śródziemnego, Morza Czarnego, Oceanu Atlantyckiego UE oraz wysp UE. Biorąc pod uwagę możliwości, jakie daje istniejąca infrastruktura na Morzu Północnym, nadanie priorytetu tworzeniu nowych projektów w tym basenie jest zrozumiałe. Niemniej, aby zapewnić bezpieczeństwo dostaw energii, a także spójność społeczną i gospodarczą w obrębie UE, Komitet podkreśla potrzebę proporcjonalnych inwestycji w morskie farmy wiatrowe we wszystkich basenach UE.

1.8. EKES popiera propozycję zmiany rozporządzenia TEN-E w celu uwzględnienia zasady punktu kompleksowej obsługi dla projektów dotyczących energii z morskich źródeł odnawialnych.

1.9. EKES wyraża zaniepokojenie brakiem szczegółów dotyczących konkretnych środków i instrumentów wsparcia, co może utrudniać finansowanie rozwoju odnawialnych źródeł energii. Zdaniem Komitetu w ramach istniejących programów powinien powstać jeden instrument przeznaczony do finansowania projektów z zakresu morskiej energetyki wiatrowej. Ponadto takie podejście należy rozszerzyć na inne rodzaje odnawialnych źródeł energii, np. na lądową energię wiatrową i fotowoltaiczną, aby tym samym sprostać również wymogom europejskiej unii energetycznej i dyrektywy w sprawie odnawialnych źródeł energii II, w których dostrzega się właśnie wkład bardziej zdecentralizowanych i regionalnych aktywów wytwórczych w dodatkowy regionalny potencjał tworzenia wartości, w tworzenie miejsc pracy oraz w umieszczenie obywateli i obywateli w centrum polityki i uczynienie z nich aktywnych producentów i prosumentów. W tym kontekście EKES stwierdza z pewnym zaniepokojeniem, że Komisja zajmuje się obecnie tylko technologiami morskimi i wodorowymi, zaniedbując jednocześnie te zdecentralizowane podejścia.

1.10. Komitet zaznacza, że każdorazowo inwestycje w morskie farmy wiatrowe powinny przyczynić się w jak największym stopniu do rozwoju społeczno-ekonomicznego regionów w bezpośrednim sąsiedztwie danej inwestycji poprzez wspieranie uczestnictwa w danym przedsięwzięciu, tzw. czynnika *local content*.

1.11. EKES wyraża zadowolenie w związku z tym, że strategia ma zostać uzupełniona o plan rozwoju kompetencji i systemów kształcenia w dziedzinie morskiej energetyki wiatrowej.

1.12. EKES przyjmuje do wiadomości, że UE pragnie odgrywać wiodącą rolę w sektorze morskiej energii wiatrowej i z zadowoleniem przyjmuje wspieranie rozwoju tego sektora nie tylko na morzu, lecz również na lądzie. W związku z tym oczekuje od Komisji jak najszybszego uzupełnienia strategii na rzecz energii z morskich źródeł odnawialnych o strategię na rzecz lądowej energii wiatrowej.

2. Wprowadzenie

2.1. Przedmiotem niniejszej opinii jest opublikowana 18 listopada 2020 r. „Strategia UE mająca na celu wykorzystanie potencjału energii z morskich źródeł odnawialnych na rzecz neutralnej dla klimatu przyszłości”. Strategia ta stanowi integralną część Europejskiego Zielonego Ładu.

2.2. Ocena skutków towarzysząca planowi w zakresie celów klimatycznych na 2030 r. przewiduje, że do 2030 r. ponad 80 % energii elektrycznej powinno pochodzić ze źródeł odnawialnych, a spełnienie celu klimatycznego do 2050 r. wymaga wytwarzania morskiej energii wiatrowej o szacunkowej mocy na poziomie 300 GW, którą trzeba będzie uzupełnić o około 40 GW energii oceanicznej. Omawiana w niniejszej opinii strategia pokazuje, w jaki sposób UE może osiągnąć tę moc.

3. Uwagi ogólne

3.1. Strategia ma na celu przyspieszenie przechodzenia na system czystej energii przy jednoczesnym zachowaniu najważniejszych celów dotyczących wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy w Europie. Oto główne motywy przemawiające za wprowadzeniem tej strategii:

- Realizacja zobowiązań pierwszego globalnego porozumienia w sprawie łagodzenia zmiany klimatu (Paryż 2015 r.).
- Odbudowa konkurencyjności europejskiej gospodarki poprzez zwiększenie efektywności energetycznej.
- Wytworzenie nowych miejsc pracy poprzez zwiększenie wolumenu inwestycji, które pomogą łagodzić ekonomiczno-społeczne skutki pandemii COVID-19, oraz przyczynią się do rozwoju europejskiej gospodarki.

3.2. Zgodnie z tą strategią moc morskiej energii wiatrowej zostanie zwiększona z obecnego poziomu 12 GW do przynajmniej 60 GW do 2030 r. i do 300 GW do 2050 r. Ponadto Komisja zamierza uzupełnić ją o 40 GW energii oceanicznej oraz o inne powstające technologie, takie jak pływające elektrownie wiatrowe i pływające instalacje fotowoltaiczne do 2050 r.

3.3. Aby osiągnąć wyznaczone cele, potrzebne są inwestycje szacowane na kwotę około 800 mld EUR. Konieczne jest również większe zaangażowanie ze strony instytucji unijnych oraz rządów państw członkowskich, ponieważ obecna i przewidywana zdolność instalacyjna w ramach obecnej polityki doprowadziłaby do powstania jedynie ok. 90 GW w 2050 r.

3.4. EKES z zadowoleniem przyjmuje przedstawienie tej strategii, która obejmuje wnioski regulacyjne i środki ułatwiające ukierunkowanie na rozwój, wzmocnienie i pogłębienie współpracy w zakresie morskiej energetyki wiatrowej.

3.5. Komitet zauważa, że powyższe dane i informacje obrazują skalę wyzwań stojących przed inwestorami, unijnym przemysłem oraz operatorami sieci przesyłowych i dystrybucyjnych. W strategii przedstawiono optymistyczne perspektywy dotyczące m.in. możliwości zwiększenia prywatnych inwestycji czy wygenerowania nowych miejsc pracy. Komitet zauważa jednak, że w strategii posłużono się jedynie przybliżonymi informacjami na temat przewidywań dotyczących rozwoju morskiej energetyki wiatrowej w kontekście tworzenia miejsc pracy. Ponadto należy zauważyć, że dodatkowe miejsca pracy powstaną nie tylko w sektorze energetycznym, ale również w działalności na lądzie, związanej np. z rozwojem portów i żegluga. Strategia odnosi się w podobny sposób do wpływu rozwoju branży na unijne PKB.

3.6. EKES zauważa, że strategia opiera się na wzajemnie powiązonym środowisku, w którym sektor morskich odnawialnych źródeł energii musi współistnieć z szeregiem innych rodzajów działalności na morzu (turystyką, rybołówstwem, akwakulturą itp.), projekty hybrydowe muszą współdziałać z transgranicznymi połączeniami międzysystemowymi, rozwój powinien opierać się na celach określonych w wielu krajach, zaś kraje pozbawione dostępu do morza mogą finansować projekty offshore. Ponieważ projekty offshore są współfinansowane przez UE, EKES zaleca zapewnienie przejrzystości w kwestii podziału obciążeń i korzyści.

3.7. EKES wyraża rozczarowanie faktem, iż strategia nie zawiera wyliczeń dotyczących przyczynienia się energetyki wiatrowej do celu redukcji emisji gazów cieplarnianych do zerowego poziomu netto w 2050 r. Skupiając się jedynie na zainstalowanej mocy, pomija się ten kluczowy czynnik dla realizacji celów Zielonego Ładu.

4. Perspektywy dotyczące technologii w zakresie produkcji energii z morskich źródeł odnawialnych

4.1. Unijne instalacje offshore generują 12 GW, co odpowiada 42 % światowych mocy w morskiej energetyce wiatrowej. Większość projektów stanowią turbiny posadowione na dnie morskim. Komitet jest zdania, że technologia ta osiągnęła pewien stopień dojrzałości, który jest obrazowany poprzez spadek uśrednionego kosztu wytworzenia energii (LCOE) dla morskiej energetyki wiatrowej o 44 % w ciągu 10 lat.

4.2. Komitet wyraża wątpliwości co do tego, czy strategia rozwoju morskiej energetyki wiatrowej powinna być oparta o technologie rozwijające się, takie jak projekty hybrydowe, i zwraca uwagę na konieczność wytwarzania energii konkurencyjnej cenowo, która pozwoli na odbudowę unijnej gospodarki po kryzysie wywołanym pandemią koronawirusa.

5. Baseny morskie UE: ogromny i zróżnicowany potencjał wykorzystywania energii z morskich źródeł odnawialnych

5.1. EKES z uznaniem odnosi się do określenia potencjałów dla Morza Północnego, Morza Bałtyckiego, Morza Śródziemnego, Morza Czarnego, Oceanu Atlantyckiego UE oraz wysp UE. Określenie w strategii potencjału dla basenów mórz pozwoli na odpowiednie zaplanowanie działań regulacyjnych oraz osiągnięcie zakładanych celów.

5.2. Biorąc pod uwagę możliwości, jakie daje istniejąca infrastruktura na Morzu Północnym, nadanie priorytetu tworzeniu nowych projektów w tym basenie jest zrozumiałe. Niemniej, aby zapewnić bezpieczeństwo dostaw energii, a także spójność społeczną i gospodarczą w obrębie UE, Komitet podkreśla potrzebę koszyka energetycznego, który nie będzie w nadmiernym stopniu uzależniony od jednego źródła energii, a także konieczność proporcjonalnych inwestycji w morskie farmy wiatrowe we wszystkich basenach UE.

5.3. Jednocześnie Komitet zauważa, że strategia rozwoju morskiej energetyki wiatrowej zmierza w kierunku regionalizacji.

6. Planowanie przestrzenne obszarów morskich na rzecz zrównoważonego zarządzania gospodarką przestrzenną i zasobami

6.1. Aby zwiększyć tempo rozwoju energetyki wiatrowej, konieczne jest zapewnienie rozsądnego współlistnienia instalacji morskich oraz innych sposobów wykorzystania przestrzeni morskiej przy jednoczesnej ochronie różnorodności biologicznej. EKES z zadowoleniem przyjmuje propozycje dotyczące uwzględnienia celów w zakresie rozwoju morskich odnawialnych źródeł energii podczas opracowywania krajowych i regionalnych planów zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich. Jednocześnie zachęca Komisję do wyraźnego stwierdzenia, że szacowane 3 % europejskiej przestrzeni morskiej, które są niezbędne do rozwoju przemysłu morskich odnawialnych źródeł energii, to wartość średnia oraz że należy wziąć pod uwagę szczególne czynniki, takie jak charakter wiatru i różne rodzaje środowiska.

6.2. EKES zgadza się, że opracowanie i publikacja planów zagospodarowania sygnalizowałyby przedsiębiorstwom i inwestorom zamiary rządów w odniesieniu do przyszłego rozwoju sektora energii z morskich źródeł odnawialnych, ułatwiając planowanie działań w sektorze publicznym i prywatnym.

6.3. Aspekt oddziaływania instalacji na środowisko jest obecnie przedmiotem wnikliwej i długotrwałej oceny podczas procedury uzyskiwania wszystkich koniecznych decyzji administracyjnych. W związku z tym EKES popiera propozycję zmiany rozporządzenia TEN-E w celu uwzględnienia zasady punktu kompleksowej obsługi dla projektów dotyczących energii z morskich źródeł odnawialnych.

7. Nowe podejście do energii z morskich źródeł odnawialnych i infrastruktury sieciowej

7.1. Większość obecnie funkcjonujących morskich farm wiatrowych uruchomiono jako projekty krajowe połączone bezpośrednio z lądem poprzez połączenia radialne. Niemniej, aby przyspieszyć rozwój morskiej energetyki wiatrowej, zredukować koszty oraz zmniejszyć wykorzystywany obszar morski, proponuje się skupienie na tzw. projektach hybrydowych. Taki system jest stanem pośrednim pomiędzy tradycyjnymi projektami przyłączanymi do krajowego systemu elektroenergetycznego radialnie a pełnym modelem sieci oczkowej. Strategia przedstawia też dość optymistyczne założenie, że sąsiadujące państwa członkowskie powinny wspólnie wyznaczać dalekosiężne cele w zakresie morskiej energetyki wiatrowej.

7.2. Z uwagi na pewne cechy, takie jak głębokość i bliskość innych krajów, EKES zauważa, że realizacja projektów hybrydowych jest możliwa jedynie na Morzu Północnym i Morzu Bałtyckim. Ponadto, biorąc pod uwagę zakładane tempo rozwoju, EKES ocenia, iż w pierwszej kolejności działania unijne i krajowe powinny być nastawione na uwolnienie potencjału najbardziej zaawansowanych projektów, których przyłączenie do krajowego systemu elektroenergetycznego jest planowane w formie radialnej.

8. Bardziej klarowne ramy regulacyjne UE dotyczące energii z morskich źródeł odnawialnych

8.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje stwierdzenie, że dobrze uregulowany rynek energii powinien zapewniać właściwe sygnały inwestycyjne. W ocenie Komitetu przewidywalne i stabilne otoczenie regulacyjne ma kluczową rolę dla rozwoju morskiej energetyki wiatrowej

8.2. Przewidywany wzrost znaczenia transgranicznych projektów energetycznych oznacza, iż konieczne jest wyjaśnienie zasad rynku energii elektrycznej, które zostało przedstawione w dokumencie roboczym służb Komisji towarzyszącym omawianej strategii.

8.3. Obowiązujące ramy prawne nie przewidują innowacyjnych technologii, takich jak wyspy hybrydowe energetyczne czy produkcja wodoru na morzu. Jako najlepszy model uregulowania projektów hybrydowych Komisja wskazuje odrębny morski obszar rynkowy z możliwością realokacji części dochodów z ograniczeń na rzecz wytwórców. EKES popiera cel tworzenia morskich obszarów rynkowych przy założeniu, że takowe doprowadzą do uproszczenia regulacji rynku energetycznego.

8.4. EKES z zadowoleniem przyjmuje wysiłki nakierowane na zapewnienie stabilności po stronie przychodowej dla inwestorów. Komitet postuluje o uelastycznieniu możliwości promowania rozwoju morskiej energetyki wiatrowej w państwach członkowskich, gdzie technologia ta jest na wczesnym etapie rozwoju, w tym poprzez przyznanie bezpośredniego wsparcia bez konieczności przeprowadzania konkurencyjnej procedury, w myśl przepisów dyrektywy w sprawie odnawialnych źródeł energii.

9. Mobilizacja inwestycji sektora prywatnego w energię z morskich źródeł odnawialnych: rola funduszy UE

9.1. Potrzeby inwestycyjne w zakresie wdrożenia strategii szacuje się na prawie 800 mld EUR, z czego około dwie trzecie na sfinansowanie towarzyszącej infrastruktury sieciowej, a jedna trzecia na instalacje wytwarzania energii na morzu. Inwestycje w sieci lądowe i sieci przesyłu energii z morskich źródeł odnawialnych w Europie w ciągu 10 lat do 2020 r. wyniosły około 30 mld EUR. Strategia zakłada wzrost do ponad 60 mld EUR w nadchodzącej dekadzie oraz jeszcze większy wzrost po 2030 r. Ponadto w strategii wyrażono oczekiwanie, że kapitał prywatny zapewni większość tych inwestycji. Niemniej z dokumentu wynika, że Komisja, Europejski Bank Inwestycyjny i inne instytucje finansowe będą współpracować na rzecz wspierania strategicznych inwestycji w morską energetykę wiatrową.

9.2. EKES wyraża zaniepokojenie brakiem szczegółów dotyczących konkretnych środków i instrumentów wsparcia, co może utrudniać dalsze wspieranie odnawialnych źródeł energii. Na podstawie obecnej strategii inwestorzy będą mieli dostęp do ośmiu różnych funduszy UE. Nie zostały jednak podane spodziewane proporcje w tym zakresie, w szczególności nie wiadomo, jak duży miałyby być udział funduszy UE. Zdaniem Komitetu, aby zapewnić szybkie finansowanie i rozwój projektów, potrzeba jednego instrumentu finansowania projektów dotyczących morskiej energii wiatrowej w ramach istniejących programów. Ponadto takie podejście należy rozszerzyć na inne rodzaje odnawialnych źródeł energii.

9.3. EKES zaznacza, że każdorazowo inwestycje w morskie farmy wiatrowe powinny przyczynić się w jak największym stopniu do rozwoju społeczno-ekonomicznego regionów w bezpośrednim sąsiedztwie danej inwestycji poprzez wspieranie uczestnictwa w danym przedsięwzięciu, tzw. czynnika local content.

9.4. Strategia przewiduje możliwość mechanizmu finansowania energii ze źródeł odnawialnych, który może oferować sposoby dzielenia się korzyściami z projektów dotyczących energii z morskich źródeł odnawialnych z państwami członkowskimi, które nie mają dostępu do morza. W ocenie Komitetu założenie, że państwa członkowskie niemające dostępu do morza zechcą finansować z własnych środków energetykę wiatrową w zamian za statystyczne korzyści, jest nazbyt optymistyczne.

10. Ukierunkowanie badań naukowych i innowacji na wspieranie projektów dotyczących energii z morskich źródeł odnawialnych

10.1. EKES wyraża głębokie rozczarowanie zdawkowym sposobem, w jaki strategia odnosi się do kwestii recyklingu zużytych turbin wiatrowych. W strategii stwierdzono, że konieczne jest bardziej systematyczne włączenie zasady „obieg zamknięty uwzględniony w ramach projektu” do badań i innowacji w zakresie odnawialnych źródeł energii. Nie podano jednak żadnych szczegółów dotyczących potencjalnego wdrożenia tej zasady. Komitet odnotowuje, że przetwarzanie zużytych łopat energetyki wiatrowej na lądzie jest rosnącym problemem m.in. w Niemczech, gdzie rozważa się ich zakopywanie w ziemi. Warto zaznaczyć, że wiatraki offshore mają znacznie większe rozmiary, co proporcjonalnie zwiększa skalę problemu.

10.2. EKES pragnie podkreślić, że czysta energia ma przyczynić się do poprawy nie tylko jakości powietrza w lokalnym otoczeniu, ale całego środowiska i klimatu. EKES protestuje przeciwko gwałtownemu rozwojowi morskiej energetyki wiatrowej bez uwzględnienia jego potencjalnych efektów na środowisko i zaleca Komisji zwrócenie należytej uwagi na kwestię kosztów likwidacji. W przypadkach, gdy projekty są finansowane z funduszy UE, koszty te powinny być oceniane z wyprzedzeniem oraz trzeba zapewnić należytą odpowiedzialność w tym zakresie.

10.3. EKES wyraża zadowolenie w związku z tym, że strategia ma zostać uzupełniona o plan rozwoju kompetencji i systemów kształcenia w dziedzinie morskiej energetyki wiatrowej, przygotowany przez DG EMPL i DG MARE. Poszerzenie kompetencji jest fundamentalnym elementem rozwoju tej branży. Dla zrównoważonego i szybkiego rozwoju tego sektora konieczne jest wprowadzenie programów szkoleniowych dla państw członkowskich, gdzie technologia ta znajduje się wciąż w wczesnym etapie rozwoju. Ze strategii wynika, że możliwe jest korzystanie w tym celu z istniejących instrumentów i funduszy UE. Zdaniem Komitetu waga rozwoju kompetencji w zakresie morskiej energetyki wiatrowej wymaga stworzenia odrębnych instrumentów i funduszy na poziomie UE.

11. Mocniejszy łańcuch dostaw i wartości w całej Europie

11.1. Wzmocnienie łańcucha dostaw wymaga łącznych inwestycji w wysokości ok. 0,5–1 mld EUR. EKES ubolewa nad brakiem precyzyjnego wskazania, w jaki sposób środki te miałyby być zmobilizowane oraz w jakim horyzoncie czasowym.

11.2. EKES z zadowoleniem odnosi się do planu wzmocnienia Przemysłowego Forum Czystej Energii, a także utworzenia w ramach tego forum specjalnej grupy ds. energii z morskich źródeł odnawialnych w 2021 r.

11.3. Komitet wyraża poważne obawy dotyczące planów promowania normalizacji i interoperacyjności między przekształtnikami różnych producentów przez Komisję i ENTSO-E do 2028 r. Podana data jest zbyt odległa, w szczególności jeśli wziąć pod uwagę, że do 2030 r. ma powstać 60 GW w morskich farmach wiatrowych. Komitet oczekiwałby wyznaczenia daty, która pozostawi realistyczny czas na wypracowanie standardów dla urządzeń.

Bruksela, dnia 27 kwietnia 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
